

**IS HET
WESTEN
DE WEG
KWIJT?**

**Kishore
Mahbubani**

**IS HET
WESTEN
DE WEG
KWIJLT?**

Een provocatie

Nieuw Amsterdam

Vertaling Nico Groen

© 2018 Kishore Mahbubani

Oorspronkelijke titel *Has the West Lost It?*

Oorspronkelijke uitgever Alle Lane, an imprint of
Penguin Books

© 2018 Nederlandse vertaling Nico Groen /

Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Tekstredactie Leo Polak

Omslag (naar het originele ontwerp) en

binnenwerk Paul Pollmann

NUR 686

ISBN 978 90 468 2419 1

www.nieuwamsterdam.nl

Inhoud

Een nieuwe orde	9
Het geschenk van westerse wijsheid	17
Rampzalige westerse oorlogen	25
De verblinde westerse elite	31
De wereldwijde, explosieve groei van buitenlandse reizen	41
Waarom had het Westen niets in de gaten?	45
Westerse hoogmoed	49
Strategische missers: islam, Rusland en bemoeienis met de wereld	51
Een nieuwe strategie: minimalistisch, multilateraal en machiavellistisch	61

Het Westen op de automatische piloot: Europa en Amerika staan niet voor dezelfde uitdaging	71
Een gevaarlijker wereld	81
Een betere wereld... voor Amerikanen en Europeanen	91
Dus: is het Westen de weg kwijt?	97
Noten	99
Register	109

Laat men goed beseffen dat niets zo lastig, zo
onzeker en zo gevaarlijk is als de onderneming
van iemand die het initiatief neemt om ergens
een nieuwe orde te vestigen.

Niccolò Machiavelli, *Il Principe*, hoofdstuk vi

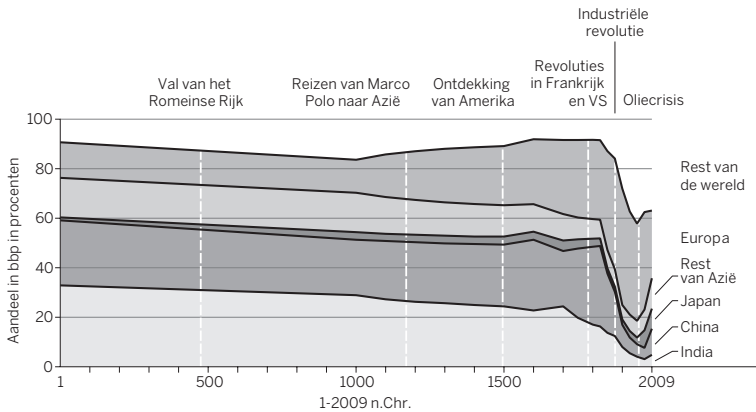

Een nieuwe orde

Waarom is het Westen de kluts kwijt? Het antwoord is eenvoudig. Aan het begin van de eenentwintigste eeuw vond misschien wel de belangrijkste wending uit de geschiedenis van de mensheid plaats. Maar het Westen weigert het nieuwe historische tijdperk onder ogen te zien of zich eraan aan te passen.

Wat is dat dan voor wending? Een snelle vergelijking van de afgelopen 200 jaar met de 1800 jaar daarvoor voorziet in het antwoord. Van het jaar 1 tot het jaar 1820 waren China en India de twee grootste economieën. Pas daarna kreeg Europa succes, gevolgd door Amerika. Bezien tegen de achtergrond van de afgelopen 1800 jaar is de recente periode waarin het Westen het relatief beter doet dan andere beschavingen een historische uitschieter. Aan zulke uitschieters komt een natuurlijk einde, wat op dit moment gebeurt.

Figuur 1. Aandeel in het wereldwijde bruto binnenlands product (bbp)²

Dus wat is het probleem? Het is belangrijk de aard van onze tijd te begrijpen. Machiavelli, de grote strateeg, benadrukte dat toen hij schreef: ‘Als iemand behoedzaam en geduldig opereert, en de tijden en dingen harmoniëren met een dergelijke aanpak, dan gaat het hem voor de wind; maar als de tijden en dingen vervolgens veranderen, dan gaat hij ten onder, omdat zijn aanpak niet meeverandert.’¹

Maar ook al is de geest van de tijd veranderd, en ook al zal het Westen zich uiteindelijk aan die nieuwe tijd moeten aanpassen, geen enkele westerse leider heeft de moed gehad om de beslissende waarheid van onze tijd onder woorden te brengen: dat de periode van westerse hegemonie in de wereld op haar einde loopt. De bevolking voelt die grote veranderingen tot in haar merg en bespeurt ze op de banenmarkt. Dat verklaart tot op zekere hoogte de politiek zo afwijkende gebeurtenissen – althans afwijkend voor de elite – als de opkomst van Trump en de Brexit.

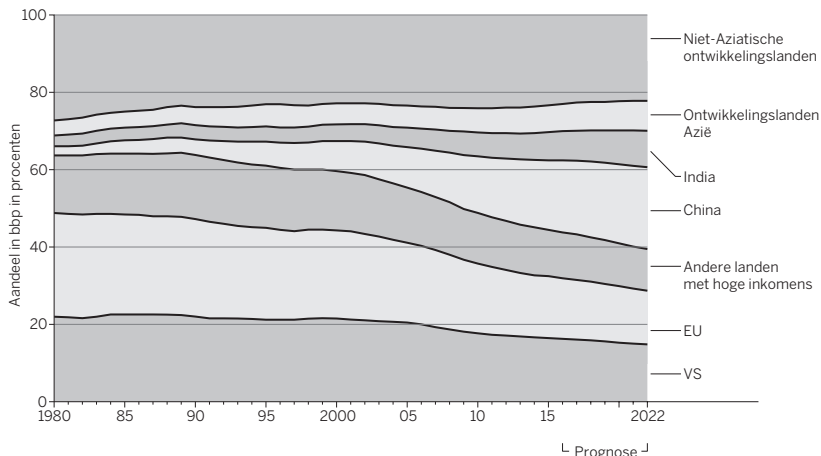
Om hun burgers de omvang en de snelheid van de verande-

ringen uit te leggen, zouden westerse leiders hun de twee grafieken hiernaast en hieronder eens moeten laten zien. De vaak aangehaalde grafiek van McKinsey (figuur 1) maakt duidelijk hoelang China en India de grootste economieën ter wereld waren en toont de vrije val die ze na 1820 maakten. De tweede grafiek (figuur 2), afkomstig van de Britse journalist Martin Wolf, laat zien dat China en India hun aloude aandeel hebben heroverd terwijl dat van Amerika en Europa is afgenomen.

Het westerse aandeel in de wereldeconomie zal blijven slinken. Dat is onvermijdelijk, want andere samenlevingen hebben geleerd het Westen op zijn sterke punten te verslaan. Wil dat zeggen dat de levensstandaard in het Westen erop achteruitgaat? De recente stagnatie van het inkomen en de toenemende werkloosheid van de arbeidersklasse in Amerika en elders doen vermoeden dat er zware tijden op komst zijn. De Britse journalist en politicoloog R.W. Johnson beschrijft helder dat de lonen stagneren:

Tussen 1948 en 1973 steeg de productiviteit met 96,7 procent en het reële loon met 91,3 procent, dus ze gingen bijna gelijk op. Het was een tijd waarin er ruim voldoende werk voor arbeiders in de staal- en de auto-industrie was, die het zich konden veroorloven hun kinderen te laten studeren, zodat die werden opgestoten in de middenklasse. Maar van 1973 tot 2015 – het tijdperk van de globalisering, toen veel van zulke banen naar het buitenland verdwenen – steeg de productiviteit met 73,4 procent terwijl de lonen maar 11,1 procent stegen.

Johnson schrijft ook: 'In 1965 verdiende een Amerikaanse directeur gemiddeld twintig keer zo veel als een arbeider. In 2013 bedroeg die factor gemiddeld 296.'³

Figuur 2. Het veranderende aanzien van de wereldeconomie⁴

Het inkomen van een groot deel van de westerse middenklasse is de afgelopen decennia eveneens gelijk gebleven. Dat valt niet te ontkennen. Maar het is een trend die kan worden gekeerd. Westerse leiders moeten de nieuwe economische wereldorde verstandig inschatten en op zoek gaan naar nieuwe kansen voor westerse werknemers. Met een beroemde waarschuwing van Machiavelli: ‘Niets is moeilijker dan het voortouw nemen bij de introductie van een nieuwe orde.’

Het goede nieuws voor het Westen is dat de mondiale economische taart niet kleiner wordt. Sterker nog, hij groeit gestaag en zal waarschijnlijk blijven groeien, enkele veranderingen daargelaten. Tot voor kort was een groot deel van de wereldwijde economische groei afkomstig van de zeven grootste economieën, de G7, en niet van de zeven opkomende economieën, de E7 (E staat voor *emerging*).⁵ Die rollen zijn in de afgelopen twee decennia omgedraaid. Zo was de G7 in 2015

verantwoordelijk voor 31,5 procent van de wereldwijde groei en de E7 voor 36,3 procent.

Kortom: het Westen was tot nu toe de locomotief voor de mondiale economische groei en de overige landen, 'de rest', haakten hun wagons eraan vast. De explosieve groei van China in de afgelopen decennia werd veroorzaakt door de export naar Amerika. Nu vormt die rest de locomotief en dragen de westerse landen aan de economische groei bij door hun wagons eraan vast te haken.

In theorie klinkt dat eenvoudig, maar in de praktijk zou het wel eens ingewikkeld kunnen worden. Het Westen dicteert al bijna tweehonderd jaar de wereldgeschiedenis. Nu moet het leren die positie te delen, of zelfs af te staan, en zich aan te passen aan een wereld die het niet langer domineert. Gaat dat lukken? Vooralsnog ontbreekt het het Westen aan een coherente en concurrerende mondiale strategie om met de nieuwe situatie om te gaan. In plaats daarvan slaat het wild om zich heen door Irak aan te vallen, Syrië te bombarderen, Rusland sancties op te leggen en China op te hitsen. Het draagt allemaal bij aan een gevoel van mondiale onrust.

De hoofdboodschap van dit boek is dat het Westen een betere optie heeft, mede mogelijk gemaakt dankzij vriendschappelijk door de andere landen gegeven analyses en advies. Het Westen heeft behoefte aan een rationele, zorgvuldige en uitgebreide inschatting van de manier waarop zijn belangen veranderen, gekoppeld aan rücksichtslos realisme: inderdaad, een dosis Machiavelli. Maar Machiavelli is een van de slechtst begrepen figuren van onze tijd. Velen in het Westen beschouwen hem als de belichaming van alle onheil. Leo Strauss, de beroemde Amerikaanse politicoloog uit de jaren vijftig, noemde hem een 'leermeester van het kwaad'.⁶ Maar in feite zijn de waarden van Machiavelli, zoals de Britse filosoof

Isaiah Berlin stelt in zijn essay ‘The Question of Machiavelli’,⁷ ‘niet instrumenteel, maar moreel en fundamenteel; hij roept op tot grote offers uit naam van die waarden’. Berlin wijst erop dat het Westen Machiavelli altijd heeft gehoond omdat het ‘zijn idee op typerende wijze geheel verkeerd heeft begrepen’. Volgens hem ziet Machiavelli in dat ‘het maatschappelijk leven zijn eigen moraal heeft’. Met andere woorden: hij pleit ervoor dat leiders die ‘verantwoording nemen voor het leven van anderen’ het welzijn van die anderen voorop moeten stellen. Een machiavellistische leider moet daarom een pragmatische moraal altijd verkiezen boven een idealistische of dogmatische moraal.

Gelukkig hoeft het Westen tegenwoordig geen ‘grote offers’ te brengen, want de mensheid staat er veel beter voor dan in het zestiende-eeuwse Italië. De westerse bevolking lijdt sinds kort weliswaar aan pessimisme, maar in de rest van de wereld is een nieuwe dageraad aangebroken. Paradoxaal genoeg komt dat grotendeels doordat het Westen zijn wijsheid met de rest deelt. Jammer genoeg is het opvallend slecht geïnformeerd over de grote vooruitgang van het menselijk lot.

Stel je een wereld voor waarin niemand met honger naar bed gaat. Waar armoede nagenoeg is uitgebannen. Waar ieder kind wordt ingeënt en naar school gaat. Waar in elk huis elektriciteit is. Waar iedereen een smartphone heeft, zodat hij of zij onbeperkte toegang heeft tot een wereldwijde schat aan informatie die ooit uitsluitend voor een kleine elite was weggelegd. Belangrijker nog: stel je een wereld voor waarin het vooruitzicht op een wereldoorlog praktisch nihil is.

De meeste verstandige mensen zouden zeggen dat zo’n wereld op een utopie lijkt. Opvallend weinig verstandige mensen zijn zich ervan bewust dat we in een wereld leven waarin de mensheid op het punt staat een dergelijke utopie te betreden.

Het is de grote waarheid van onze tijd: objectief gezien heeft de mensheid er nooit beter voor gestaan.

Het geweld is spectaculair afgenomen. Steven Pinker van Harvard University merkt op dat 'onze soort momenteel waarschijnlijk de vreedzaamste periode uit zijn bestaan op aarde beleeft'.⁸ Hij legt uit: 'Het mondiale geweld neemt sinds het midden van de twintigste eeuw gestaag af. Volgens de Human Security Brief van 2006 is het aantal doden als gevolg van internationale oorlogen gedaald van meer dan 65.000 per jaar in de jaren vijftig tot minder dan 2000 per jaar in dit decennium.'⁹ Ook de armoede is spectaculair afgenomen. Max Roser van de University of Oxford: 'In 1950 leefde driekwart van de wereldbevolking in extreme armoede; in 1981 was dat nog altijd 44 procent. Onderzoek wijst uit dat die armoede het afgelopen jaar [2016] is gedaald tot onder de 10 procent van de wereldbevolking.' Over alfabetisme schrijft hij: 'In 1800 waren er 120 miljoen mensen op de wereld die konden lezen en schrijven; tegenwoordig zijn dat er 6,2 miljard.'¹⁰ Dr. Peter Diamandis, medeoprichter van de Singularity University in Silicon Valley, concludeert: 'Het is echt de meest opwindende tijd om in te leven!'¹¹ Waarom? Diamandis laat zien dat absolute armoede verdwijnt, kinderarbeid afneemt, het kindersterftecijfer keldert, het aantal moorden daalt en de gemiddelde opleidings- en alfabetiseringsgraad overal ter wereld de pan uit rijst.

Johan Norberg van de Amerikaanse denktank het Cato Institute merkt op: 'Als iemand je in 1990 zou hebben verteld dat de honger in de wereld in de komende vijfentwintig jaar met 40 procent zou afnemen, dat er de helft minder kinderen zouden sterven en dat extreme armoede met drie kwart zou dalen, dan zou je voor gek zijn verklaard. Maar de gekken hadden gelijk. Het is allemaal bewaarheid.'¹² Omdat ik als kind uit een derdewereldland de armoede aan den lijve heb

ondervonden, weet ik dat niets zo afstompt als een gevoel van hulpeloosheid, onzekerheid en angst voor de toekomst. Een bescheiden vast inkomen en toegang tot zulke elementaire zaken als een tv en een koelkast dragen bij aan iemands gevoel van welzijn. Kortom: de armoede is uitgebannen en dat verheft de geest. De wereld zou zich moeten verheugen over die verandering.

Het geschenk van westerse wijsheid

Die enorme verbetering van het menselijk lot is te danken aan westerse praktijken en ideeën die naar andere samenlevingen zijn doorgesijpeld. Het grootste geschenk van het Westen aan de rest is het redeneervermogen.

‘Redeneren’ is een veelgebruikt woord. De *Oxford English Dictionary* definieert het als: ‘iets doordenken, op een logische manier oplossen.’ Westerse manieren van redeneren zijn geleidelijk tot het Aziatische denken doorgedrongen doordat Azië de westerse wetenschap en technologie heeft overgenomen en de wetenschappelijke methode toepast om maatschappelijke problemen op te lossen. Wetenschap en technologie lieten de kracht van empirisch bewijs en herhaalde verificatie zien. Het leidde ertoe dat Azië allerlei nieuwe technologieën overnam die het leven van de massa aanzienlijk verbeterden, van moderne geneeskunde tot elektriciteit en van spoorwegen tot

smartphones. Toepassing van de wetenschappelijke methode zorgde er bovendien voor dat problemen werden opgelost waar Azië al duizenden jaren mee worstelde, zoals overstromingen, hongersnood, pandemieën en armoede. Op soortgelijke manier begonnen de mensen te beseffen dat ze hun persoonlijk welzijn door te redeneren konden verbeteren. Zoals Bertrand Russell heeft gezegd: ‘De wereld van de zuivere rede duldt geen compromis, kent geen praktische beperkingen en vormt geen belemmering voor de scheppingsdrang, die in grootse creaties het gepassioneerde streven naar perfectie belichaamt waaruit elke belangrijke schepping voortkomt.’¹³ De rede verspreidde zich niet rechtstreeks vanuit het Westen over andere samenlevingen. Oost-Aziatische landen, vooral Japan en de ‘Aziatische Tijgers’ (Hongkong, Singapore, Korea en Taiwan), kopieerden deze ideeën en praktijken, zoals de vrije-markteconomie en empirisch onderzoek, als eerste. Hun succes inspireerde op zijn beurt andere landen. Oost-Azië vormde de brug tussen het Westen en de rest.

Doordat het westerse redeneervermogen langzaam tot de Aziatische landen doordrong, groeide de ambitie die heeft geleid tot de Aziatische wonderen waarvan we vandaag de dag getuige zijn en die ook het succes verklaart van Estland, Botswana en Chili, drie landen op drie verschillende continenten.

De verspreiding van het westerse redeneren bracht bovendien drie stille revoluties op gang die het buitengewone succes van niet-westerse samenlevingen in de afgelopen decennia verklaren. Die stille revoluties zijn in westerse intellectuele kring nagenoeg onopgemerkt gebleven.

De eerste revolutie is van politieke aard. Duizenden jaren lang waren Aziatische samenlevingen feodaal tot op het bot. De mensen waren hun leiders verantwoording schuldig, niet andersom. ‘Oriëntaals despotisme’ was een terechte om-

schrijving van het politieke klimaat dat heerste tot in de uithoeken van Azië, van Teheran tot Tokio. Ieder individu in een Aziatische samenleving werd geacht zijn plaats te kennen. India voerde dat idee met zijn kastenstelsel tot het uiterste door. Iemands lot stond bij zijn geboorte vast. Er was geen ontkomen aan.

Het verzet tegen allerlei feodale ideeën dat in de tweede helft van de twintigste eeuw op gang kwam, was een enorme bevrijding voor alle Aziatische landen. Miljoenen Aziaten waren niet langer passieve toeschouwers, maar droegen actief bij aan verandering. Ze namen hun lot in eigen hand. Na verloop van tijd begrepen en accepteerden de meeste Aziatische leiders dat zij rekenschap aan hun volk moesten afleggen, en niet andersom. Die verandering was duidelijk te zien in landen die voor een democratische bestuursvorm kozen, zoals India en Japan, Zuid-Korea en Sri Lanka. Maar een even ingrijpende politieke omwenteling vond plaats in ondemocratische samenlevingen.

Het verklaart het buitengewone succes van China in de afgelopen vier decennia. In theorie veranderde er niets toen China eerst door de ene leider van de Communistische Partij, Mao Zedong, werd geregeerd en vervolgens door een andere, Deng Xiaoping. In de praktijk voltrok zich echter een diepgaande politieke revolutie. Mao gedroeg zich als een traditionele Chinese keizer: hij vaardigde decreten uit die veel menselijk leed veroorzaakten. Daarentegen wendde Deng al zijn energie aan om de leefomstandigheden van het Chinese volk te verbeteren. Hij zorgde voor een grote verandering door iedereen onderwijs te geven. Hij opende de wereld voor zijn volk. Daardoor zette hij het maatschappelijk verdrag tussen de Chinese Communistische Partij en het Chinese volk op zijn kop. Alle opvolgers van Deng – Jiang Zemin, Hu Jintao en Xi

Jinping – beseffen dat ze, als puntje bij paaltje komt, verantwoording aan het volk schuldig zijn. Het verklaart de uitzonderlijke transformatie van de Chinese samenleving. 800 miljoen Chinezen zijn in dertig jaar tijd de armoede ontstegen.

Om dezelfde reden boeken veel Aziatische landen, waaronder landen die tot voor kort probleemlanden waren, zoals Birma (Myanmar), Bangladesh, Pakistan en de Filipijnen, langzaam maar zeker vooruitgang. In elk van die landen is voor een vorm van dictatoriaal bestuur een leider in de plaats gekomen die vindt dat hij rekenschap aan zijn volk moet afleggen. Veel van de problemen bestaan nog altijd, maar de armoede is significant afgenomen, de middenklasse groeit en modern onderwijs rukt op. Er bestaan geen volmaakte democratieën in Azië (maar zoals we na Trump en de Brexit hebben gezien, vertonen ook democratieën in het Westen weleens kuren). In theorie zijn democratische processen bedoeld om resultaten te leveren die de wil van het volk weerspiegelen. En omdat iedere burger eraan mag deelnemen, moet de uitkomst door iedereen worden aanvaard en tot nationale eensgezindheid leiden. In plaats daarvan heeft het democratische proces in de Verenigde Staten en in het Verenigd Koninkrijk recentelijk geleid tot diepe verdeeldheid en een virtuele burgeroorlog die zelfs nog na de verkiezingsuitslag en het referendum voortduren. Westerse politicologen moeten terug naar de tekentafel om uit te zoeken waar het democratische proces heeft gefaald. In Azië voltrekt zich een heel ander scenario. De politieke stelsels vertonen nog vaak mankementen. Maar door zich van eerdere ‘despotische’ uitgangspunten af te keren, erkennen de meeste Aziatische leiders inmiddels dat ze zich tot hun volk verplichten. Zolang die leiders elke dag weer moeten laten zien dat ze het leven van de mensen verbeteren, zullen de Aziatische samenlevingen erop vooruitgaan. Dat is een van de grote ge-